

PelgrimsommetjeNL 017 Hoegaarden [Vlaams Brabantse Haspengouw]

Vereniging Pelgrimswegen naar Rome

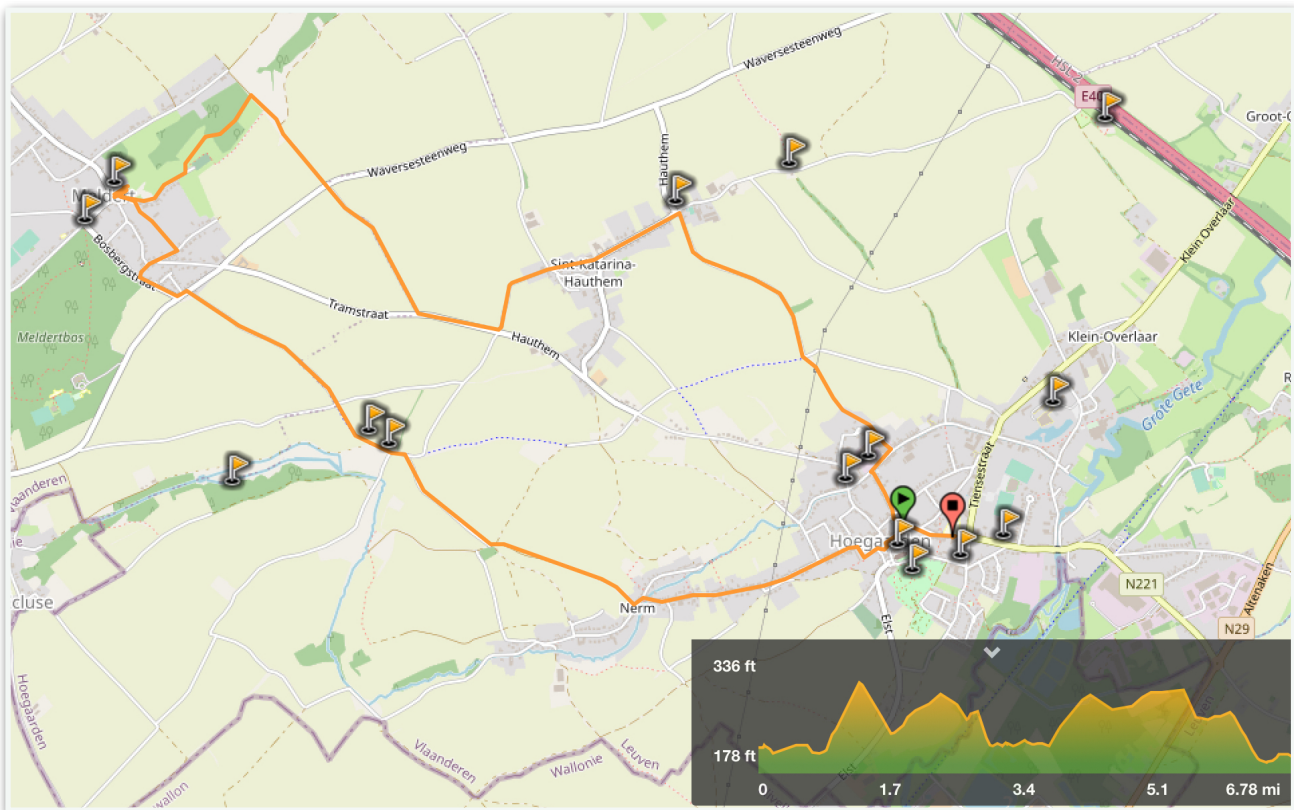
Wandeling, 10 of 15 km (mogelijkheid tot uitbreiden), ± 4 uur, 100 stijgmeters

Start: Openbaar vervoer: per trein tot Tienen, daarna met de bus lijn 360 Tienen-Geldenaken naar Hoegaarden centrum

Praktisch: toeristische informatie: <https://hageland.toerismevlaamsbrabant.be/catalogus/publicatie-overzicht/>

Hier zijn toeristische gidsen te verkrijgen voor wandel-, mountainbike- en fietstochten in Haspengouw en het Hageland.

Kaart en GPS-track: <https://lucgregoir.be/belgie/#Hoegaarde>

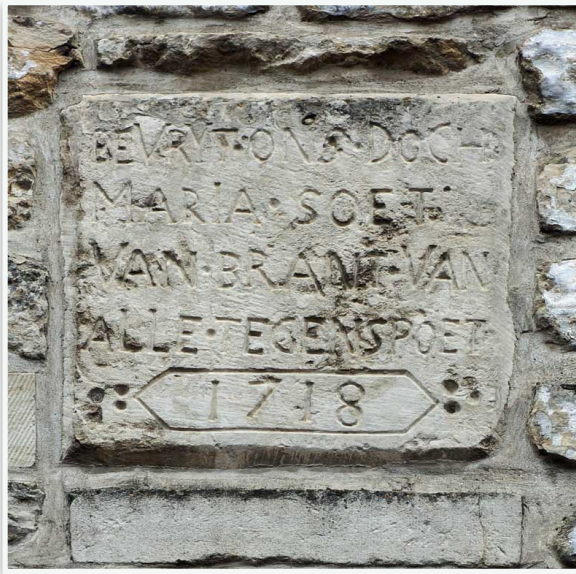

Introductie: *Corona een streep door de rekening? Je droomtocht opgeborgen? Het hoeft niet zo te zijn als je van de gelegenheid gebruikt maakt je tocht die hopelijk volgend jaar kan doorgaan nu alvast extra kleur te geven. Bij het uitzetten van mijn tocht van Rome naar Antwerpen kwam ik op het idee naar verbanden te zoeken tussen de grote geschiedenis en mijn bescheiden familiegeschiedenis en hiervoor mijn route aan te passen. De gedachte die speelde was op zoek te gaan naar plaatsen waar mijn voorouders leefden of wegen waarover zij gegaan zijn. Een deel van dit verhaal speelt zich af in Hoegaarden, tegen de taalgrens door België, waar in 1731 Joannis Gregoir in de parochieregisters opduikt. Daar heb ik een wandeling uitgezet die ook onderdeel werd van mijn voettocht van Rome naar Antwerpen.*

De grote geschiedenis

De streek die nu Haspengouw heet was ooit gelegen in het kolenwoud, dat zich uitstreckte van de Noordzee tot de oevers van de Rijn en Moezel. Bij de aanleg van de autosnelweg door Hoegaarden werden 55 miljoen jaar oude versteende resten van moerascypressen gevonden. In *De Bello Gallico* geeft Julius Caesar

het woud zijn naam door het te vermelden als *Silva Carbonaria*, verwijzend naar de houtskoolproductie in dit bos. In 1981 werden de fundamenten van een Gallo-Romeinse villa uit de tweede of derde eeuw op de Blotenberg bij Meldert opgegraven. Later zullen er nog meer restanten uit de Romeinse tijd opduiken. Dit hoeft ons niet te verwonderen: het nabijgelegen Tienen lag op een kruispunt van vijf heirbanen aan de hoofdweg van Keulen naar Boulogne-sur-Mer.

In de tiende eeuw worden onze streken ingedeeld in graafschappen. De streek van Hoegaarden wordt de hoofdplaats van het graafschap Brunengerunz of Brunengerode, gelegen tussen de stromen Kleine Gete, de Dijle en de Velp die aan het prinsbisdom Luik geschonken wordt. Gravin Alpaïdis bouwt er in 981 een vroeg-Romaanse kerk, gewijd aan Gorgonius. Deze kerk wordt de mooiste in de wijde omtrek genoemd, maar ze heeft de tijd niet overleefd. Sint Gorgonius was een martelaar die stierf tijdens de vervolgingen onder de Romeinse keizer Diocletianus in 303 te Nicomedië in Turkije. In de middeleeuwen belandden de relieken uit Rome in Hoegaarden. St Gorgonius werd daarna patroonheilige van de latere kerken in Hoegaarden, waaronder de huidige kerk uit 1744, de grootste homogene rococokerk in Vlaanderen. Sinds 1631 wordt vanuit deze parochie op de zondag voor Pasen het Christusbeeld, gezeten op een palmezel, door de leden van het Apostelengenootschap, door de straten van Hoegaarden gedragen.

Na de slag van Hoegaarden op 10 oktober 1013, kon Luik, de verliezer, slechts enkele delen van Brunengeruz, dat overging naar Brabant, behouden. In 1288 kwam het geheel onder Luikse heerschappij. De beeltenis van bisschopsarm, met staf en manipel, die we terugvinden in het wapenschild van Hoegaarden, dateert van toen. Tot aan de Franse revolutie zal Hoegaarden deel blijven uitmaken van het prinsbisdom van Luik, een klein eiland in het hertogdom Brabant, waar tolrechten en accijnzen ontbraken en waar de handel met zowel Brabant als Luik floreerde.

Hoegaarden is vooral bekend dankzij het Hoegaardse witbier. Een belangrijke impuls hiervoor werd gegeven met de komst van de begarden uit Zepperen, die kregen in de vijftiende eeuw het kasteel van Overlaar op voorwaarde dat ze er een klooster en kapel bouwde. De begarden, verwant aan de begijnen, volgen de regel van Sint Franciscus: ze leggen geen eeuwige gelofte af maar hernieuwen die jaarlijks. Ze maakten er tarwebier. Met de vruchtbare Haspengouwse lössgrond, de talrijke bossen en het water van de Gete waren alle ingrediënten aanwezig om hier een succes van te maken. In die tijden werd bier lokaal geproduceerd of hooguit naar naburige dorpen geëxporteerd.

Hoegaarden vormde hierop een uitzondering. Na Parijs was Antwerpen de volkrijkste stad ten Noorden van de Alpen, en het had dan ook al in de zestiende eeuw problemen met verontreinigd water, zodat het vergisten van het bier er niet lukte. Daarom werd zoet water uit de Ruppel aangevoerd naar de Antwerpse brouwers en was het wit tarwebier uit Hoegaarden geliefd in de Antwerpse herbergen. Het bier naar Antwerpen voeren was een hele onderneming. Per schip duurde het acht dagen en per paard en kar werd veertig kilometer per dag afgelegd. Er moest overgeladen worden omdat de wegen geënt waren op de karresporen die in het Hageland breder waren dan in de Kempen. De tocht per kar nam minstens vier dagen in beslag. Het bos dat het stookhout leverde was niet onuitputtelijk zodat het landschap in weiland met holle wegen veranderde en er een houtmarkt ontstond op het plein aan het kapittelhuis. De welvaart van de brouwers, de handelslieden en de voerders die halt hielden in het dorp maakten van Hoegaarden

een levendige gemeente. De achttiende eeuw werd een gouden-eeuw voor Hoegaarden waarvan de rijke gebouwen uit die tijd nog getuigen.

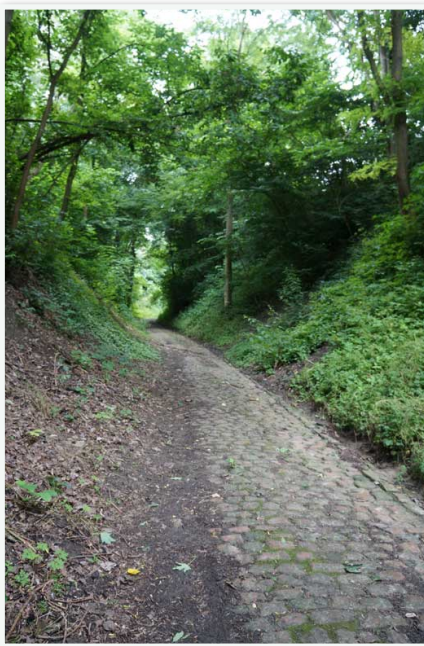

Met de begarden in Hoegaarden liep het niet goed. Ze werden op de hielen gezeten tijdens de inquisitie en verloren hun goederen tijdens de Franse revolutie die in Hoegaarden bijzonder tekeer ging. De bittere strijd ging tussen de deken Jan Hubert Sweerts, gesteund door de Hoegaardse geslachten aan de ene kant en de antiklerikale notaris Jean Baptiste van Autgaerde die aan de kant van de Fransen de strijd zou winnen. Op de plaats van het klooster van de begarden kwam het Mariadal, een normaalschool en later een school voor buitengewoon onderwijs. Op deze plek bevindt zich nog wel de geklasseerde Sint-Rochuskapel waarvan het interieur sinds 1797 onveranderd is gebleven. Het is een bezoekje waard.

Met het bier brouwen liep het wél goed. Nadat in de jaren na de tweede WO de ene lokale brouwerij na de ander de deuren hadden gesloten, startte in 1966 Pierre Celis, de melkboer van Hoegaarden met een éénmanszaak opnieuw met het brouwen van witbier. Daarmee veroverde hij, met een stevige rugwind van de Leuvense studenten, in korte tijd de wereld.

Mijn kleine geschiedenis

Onze voorouders waren niet bepaald honkvast, maar als landvolk verplaatsten ze zich toch hoofdzakelijk binnen het gebied dat bij hetzelfde bestuur hoorde. Het feit dat Hoegaarden bij Luik hoorde kan verklaren dat ze zich van de provincie Luik in de enclave Hoegaarden vestigden en vandaar met Antwerpen in Brabant vertrouwd waren. Het was Petrus Gregoir, een voerder die na een kort verblijf in Leuven zich in 1821 in Antwerpen vestigde als stucwerker. Dit was in de jaren nadat de militaire haven van Napoleon in snel tempo tot een commerciële haven was uitgebouwd, waarvoor veel werklieden werden aangetrokken. Of Petrus een voerder van biertonnen was die een beter leven zocht in de metropool? Ik kan het hem jammer genoeg niet meer vragen, maar hij heeft ons alvast dat betere leven gebracht.

Omschrijving: De wandeling gaat door het Haspengouwse golvend weidelandschap met zware leemgrond getekend door een oude en bewogen geschiedenis. Je loopt over door erosie uitgesleten holle wegen en over heuvels die een weids zicht op de omgeving bieden met statige boerderijen, talloze kapelletjes en de St Gorgoniuskerk die als een baken boven het landschap uitsteekt.

We vertrekken vanaf de **St Gorgonius rococokerk** op de Houtmarkt in het centrum van Hoegaarden. Deze is bereikbaar met het openbaar vervoer en er is parkeergelegenheid. Langs het gehucht Nerm lopen we het dorp uit naar **de Blotenberg** aan de Schoorbroekbeek waar één van de twee Romeinse villa's werden gevonden. Een deel van de vloer en infopanelen over de vondsten zijn te bekijken in de zaal Grand Cru van het gemeentehuis van Hoegaarden. Aan het waypoint '*naar MeldertBos*' kan je langs de Schoorbroekbeek naar het Meldert bos lopen waar zich de restanten van het kasteel van Meldert bevinden; of je kan rechtdoor blijven lopen naar het centrum van Meldert.

In **Meldert** bevindt zich de **Sint Ermelindis-kerk** en -kapel uit 1629 die een oudere kerk uit de twaalfde eeuw verving. Ermelindis was een lokale heilige uit de vijfde eeuw uit het naburige Lovenjoel. Ze moet een niet onaantrekkelijke adellijke jonkvrouw geweest zijn die achterna gezeten werd door verleiders. Ze wist zich te verschuilen in een kudde

schapen waar ze haar reisstok plantte die op slag uitgroeide tot een grote boom met bladeren en bloesems. Ze bouwde er een hut waarin ze zich verder ongestoord aan het geestelijk leven kon wijden.

Vanuit Meldert loop je door naar de Sint Katharinakapel te Houthem, de plaats waar mijn voorouders gevestigd waren. De kapel stamt uit de zestiende eeuw en was een bedevaartsoord om zich te beschermen tegen de huidziekten die het vee en de mensen kunnen treffen. Op deze plaats kan je 200 meter doorlopen tot de Marollenkapel die een verkleind model van de basiliek van Scherpenheuvel is. De kapel ligt op een plateau op een hoogte van 104 meter met een mooie horizon van bijna 360° die zich leent voor waarnemingen; een ideale plek om op een zomernacht de sterrenhemel te bewonderen. Je kan ook nog verder door tot aan de Geosite Goudberg bij de E40 waar de vondsten van het oerbos te bewonderen zijn. In de geosite kun je door de tijd heen wandelen langs de verschillende grondlagen en kom je te weten hoe die in de loop der tijden zijn opgebouwd. Bovendien is het een gezellig plaatsje om de picknick boven te halen.

Vanaf Houthem gaat het stijl bergaf naar het centrum van Hoegaarden waar je nog de Tuinen van Hoegaarden aan het kapittel huis kan bezoeken of in het 'Wit Gebouw – het Koutershof' je kan verdiepen in de kunst van het bierbrouwen.

Bijzonder: Op de webpagina <https://www.kapelletjesinvlaanderen.be/html/hoegaarden.html> vind je een overzicht van de talloze kapelletjes in deze streek, waarvan we er hier maar een fractie hebben vernoemd.

Nog een vraag: wanneer je dit PelgrimsommetjeNL hebt gemaakt, wil je dan jouw enthousiasme delen op onze Facebook [vereniging Pelgrimswegen naar Rome] of Twitter [@pelgrimswegRome] accounts? Natuurlijk kun je er ook voor kiezen je reactie met foto of tekening te mailen naar pelgrimsommetjesnl@pelgrimswegen.nl.

Dit PelgrimsommetjeNL wordt je aangeboden door Luc Gregoir